

Розділ 1. СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ "ДЕРЕВА-СИМВОЛА"

УДК 39(477)

Доц. І.П. Магазинщикова,
канд. екон. наук – НЛТУ України

СИНТЕЗ НАУКИ І МИСТЕЦТВА

На підставі синтезу науки і мистецтва здійснюється пошук і знаходиться вихід із системної кризи, що охопила людство, кризи духовної, екологічної, політичної та соціально-економічної. Окрім того, висвітлюється питання ролі мистецтва у пізнанні світу.

Ключові слова: наука, мистецтво, дерево-символ.

Doc. I.P. Magazinchikova – NUFWT of Ukraine

Synthesis of science and art

On the basis of synthesis of science and art the search is carried out and there is an exit from a system crisis that overcame humanity, crisis spiritual, ecological, political and socio-economic. Except for that, the question of role of art is lighted in cognition of world.

Keywords: science, art, tree-symbol.

У наш час, коли поступово зникають межі між науками, найбільш значущі відкриття робляться у помежевих сферах наукового знання. Водночас, у кінці ХХ ст. наука зіштовхнулася з такими масштабними та складними проблемами, такими обсягами інформації, які неможливо досягнути винятково засобами логічного мислення, без залучення до процесу пізнання інтуїції. Проте, як засвідчують чисельні результати емпіричних досліджень, розвиток інтуїції можливий тільки тоді, коли людина долучається до мистецтва. Добре відомо, що геніальні науковці – автори найвидатніших теорій, найбільш революційних винаходів та відкриттів, такі, як, скажімо, Альберт Ейнштейн та багато інших, одночасно були талановитими митцями. Краса творчого задуму науковця, гармонійне поєднання корисності та естетичності у будь-якому інженерному рішенні забезпечуються гуманітарною культурою їх творця.

На жаль, у ХХ ст. ми стали також свідками того незаперечного факту, що наука, позбавлена моральних засад, стає небезпечною, вона витонченими методами знищує усе живе, руйнує природу і людину. Таким чином, штучне та непродуктивне розмежування науки і освіти на природничу та гуманітарну, вузька спеціалізація науки є причиною багатьох проблем сучасного людства. Саме тому об'єднання зусиль фахівців із різних сфер науки, міждисциплінарний, у найбільш загальному розумінні цього слова, підхід до обговорення та розв'язання наукових та практичних проблем, синтез науки і мистецтва як форм пізнання світу та джерело продуктивних ідей є, на наш погляд, найбільш плідним та перспективним у розв'язанні актуальних проблем сучасності.

Як природнича, так і гуманітарна наука активно оперують у процесі пізнання символами, моделями реальних явищ, навіть найбільш ґрунтовні емпіричні узагальнення дають змогу тільки наближено уявити закономірності становлення, розвитку та функціонування явищ та процесів, котрі є предме-

том наукових досліджень. Водночас, у мистецтві та літературі символізм – це і окремий напрям, і сутнісна характеристика змісту мистецьких творів. Цей напрям акцентує відображення за допомогою символу ідей та сенсів, котрі досягаються інтуїтивно, оскільки перебувають за межами відчуттєвого сприйняття. Філософсько-естетичні засади символізму закладено у працях А. Шопенгауера, Ф. Ніцше, вони яскраво виражені у творчості композитора Р. Вагнера, літераторів П. Верлена, М. Метерлінка, К. Бальмонта, А. Блока, художників Г. Моро, М. Врубеля, М. Чюрльоніса. Сьогодні робляться спроби використання методологічних засад символізму, на прикладі найбільш універсального символу – дерева, для аналізу конкретних наукових феноменів та творів мистецтва, народного та професійного, за допомогою яких учені намагалися проникнути у таїни буття, досягнути ідеальної сутності земного світу та Всесвіту.

Дерево, як універсальний символ Всесвіту і людини, використовують усі теологічні системи, від найдавнішої і до сучасних. Ми знаходимо символ дерева у всіх вченнях як відображення Божества, цей символ застосовують на позначення Вищої Мудрості. Образ світового дерева дає змогу людині уявити будову Всесвіту, цей символ використовується у релігійно-філософських системах і для формування уявлень про душу людини. Універсальність символу дерева ще і ще раз переконує нас у існуванні єдиного ядра, і відповідно – спільного джерела всіх світових релігій, в узгодженості етичних засад, прописаних у священних текстах, дотримання яких забезпечує гармонійну взаємодію людини з Космосом, з іншими людьми та з природою.

Використання символу дерева в літературі та образотворчому мистецтві – це невичерпна тема наукових розвідок, деякі аспекти яких було висвітлено у доповідях. Знадобиться ще не один етап обговорення цієї теми для формування ґрунтовних висновків, які будуть корисними для молодих дослідників, педагогів, митців, усіх, хто причетний до творчого процесу, а також для реального перетворення середовища життєдіяльності людини на засадах краси і гармонії.

Однією з найважливіших сучасних проблем є проблема збереження середовища життєдіяльності людини, насамперед – охорони культурної спадщини народу і людства як невичерпного джерела духовного збагачення і творчого натхнення людини, а також формування у неї бережливого ставлення до природи. Сьогодні видатні пам'ятки мистецтва і архітектури, так само, як і унікальні природні об'єкти – ландшафтні парки, сади, заповідники – повсюдно руйнуються через байдужість і невігластво, через відсутність дієвих механізмів правового захисту культурних надбань. Для їх порятунку потрібні об'єднані зусилля науковців, педагогів, митців, державних і громадських діячів.

Мистецтво – найдавніша форми пізнання світу, як і тисячі років тому, промовляє не так до розуму людини, як до її серця. Справжні твори мистецтва переконують нас у тому, що краса, насправді, є не тільки категорією естетики, а й моралі. Аморальне, бездуховне не може бути красивим, і навпаки, краса підносить дух людини, наближає її до Божественного. Відома сентенція "Мистецтво починається там, де зупиняється наука" знайшла ще одне під-

твердження не тільки у виступах учасників конференції – митців та мистецтвознавців, а й у художніх творах, котрі були представлені на спеціально організованій виставці. Живописне, графічне та скульптурне зображення дерева цілковито віддзеркалює символічний зміст результату творчих пошуків сенсу буття, шляхів виходу з кризи, що охопила світ у XX ст. та поглиблюється у нинішньому.

Отже, завдяки синтезу науки і мистецтва ми шукаємо і знаходимо вихід з системної кризи, що охопила людство, кризи духовної, екологічної, політичної та соціально-економічної.

УДК 398 (477)

*Доц. О.П. Божок, канд. с.-г. наук
асист. В.О. Божок, канд. с.-г. наук – НЛТУ України*

ДЕРЕВА, ОСПІВАНІ НАРОДОМ

Розглянуто питання щодо історико-фольклорної спадщини народу України. Наведено вірші, прислів'я та повір'я, що відображають суть дослідження. Висвітлено невід'ємний зв'язок єднання людини і природи.

Ключові слова: обряд, символ, пантеон, біологічний фільтр, деревна порода.

Doc. O.P. Bozhok; assist. V.O. Bozhok – NUFWT of Ukraine

Trees in culture by folk

This article is denoted historian – folklore to inheritance of Ukraine folk. It is Brought poetry, proverbs and popular beliefs, which display the essence of study. Integral relationship of associations person and natures.

Keywords: symbol, pantheon, biological filter, wood breed, denomination.

Дерево віддавна мало символічне значення в культурі різних народів, зокрема – українців, які використовували його у різноманітних обрядах, облаштуванні оселі та лікувальних цілях. Історія та звичаї українського народу формувались на території, що здавна славилась багатими ґрунтами, чудовою природою та кліматом. Майже в усіх куточках України в народних піснях, думах та прислів'ях трапляються назви таких порід, як калина, верба, тополя, явір та інші. Проте є і такі райони, де назви порід збереглись у народних оповідях, але сьогодні там ці породи вже не ростуть. Згадаймо тис ягідний, що зростає зрідка тільки в Криму та в Карпатах. Поблизу Місхора красується тис, який "пам'ятає римських легіонерів", що колись збудували в цьому урочищі фортецю. У минулому тис займав значну площу в Карпатах, про це свідчать назви міст Тисів, Тисовець, Тисмениця та їм подібні, що вказують на історичні місця його зростання. Поширена торгівля деревиною тису призвела до її знищення. З неї робили списи, луки, руків'я до мечів і кинджалів, скриньки, сувеніри, музичні інструменти, оздоблювали королівські палаци. Вироби з тису живуть тисячоліття, вони непідвладні часу.

Найбільш оспіваною породою в Україні є калина. Іноді її вважають символом України. Згадаймо пісню:

"... Ой у лузі червона калина похилилася,
Чогось наша славна Україна зажурилася ..."